

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

Quæstio I. Quid sit Justitia, & quæ Virtutes eidem annexæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

Injuriam
facit Mar-
tyri, qui o-
rat pro Mar-
tyre.

60. Atque de hujusmodi Martyribus verificatur illud D. Augustini, *Serm. 17. de Verbis Apostoli*, & refertur cap. *Cum Marchæ*. Tertio loco, de Celebrat. Missar. *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre*. Quod intellige, dummodo de ejusmodi Martyrio propter Christum percipio legitime constet.

DISTINCTIO II.

De Virtute Justitiæ, ac Jure generatim,

QUÆSTIO I.

Quid sit Justitia, & quæ Virtutes eidem annexæ?

Justitiæ va-
riæ accepti-
ones.

1. Justitiæ nomen variè sumitur: & imprimis Justitia communissimè, ac secundùm rationem suam generalissimam aliud non est, quàm *restitudo voluntatis propter se servata*, ut post D. Anselmum, *de Veritate c. 12.* loquitur Scotus 4. dist. 46. q. 1. Et hoc modo Justitia in se continet Virtutes omnes, atque in S. Scriptura non rarò sic accipitur; ut Matthæi 5. *Beati, qui esuriunt & sitiunt justitiam*, & alibi. Deinde sumitur Justitia pro ipsamet rectitudine actûs: in quo sensu bona opera exercentes, dicuntur operari Justitiam, juxta illud ad Hebræ. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam*. Sed de Justitia taliter accepta hic non est sermo.

Jure acce-
ptio magis
propria.

2. Ulteriùs igitur, & magis ad propositum, Justitia sumitur pro habitu, seu virtute inclinante voluntatem ad reddendum alteri debitum suum, qualecunque illud sit: juxta quod loquitur Apostolus ad Rom. 13. *Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum; cui veltigal, veltigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem*. Unde Justitia sic accepta, comprehendit sub se omnes eas virtutes, quæ respiciunt alterum in ordine ad reddendum ipsi quoddam debitum; cujusmodi Virtutes recensentur *num. 6. & seqq.* Ultimò tandem Justitia sumitur strictè & propriè; quomodo respicit debitum legale, ac jus propriè dictum, reddendum alteri. Et in hacultima acceptione loquendo de Justitia, sic

3. CONCL.

3. CONCL. I. *Justitia* strictè & propriè sumpta benè defini-
nitur cum Ulpiano l. *Justitia*. ff. de *Justitia & jure*, taliter: *Justitia* pro-
est constans, & perpetua voluntas, jus suum unicuique tribuens. Quae de-
quid?
finitio communiter est recepta, & sensum facit: *Justitia* est vir-
tus, inclinans, & firmans voluntatem ad perpetuò tribuendum
jus suum unicuique. Dicitur, *constans & perpetua voluntas*: quae par-
ticula stat loco generis. Commune est enim omni virtuti, quòd
sit constans & perpetua voluntas; id est, firmus habitus volunta-
tis, inclinans ipsam non ad unam duntaxat diem, vel annum, sed
quantùm est ex natura talis habitus, perpetuò circa proprium ob-
jectum rectè operandi.

4. Et additur, *jus suum unicuique tribuens*; sive, ut alij legunt, *Reddit alteri*
jus suum cuique tribuendi: quae particula stat loco differentiae, per
rius, &
quam *Justitia* differt à cæteris Virtutibus tanquam per proprium
quale?
objectum, quod est jus suum cuique tribuere. Dum autem dicitur,
jus suum, id intelligendum est de jure propriè dicto, seu debi-
to legali; non autem de jure largè sumpto, ac debito morali
tantum. Et per hoc differt *Justitia* propriè dicta, & hinc definita,
ab Observantia, Pietate, & alijs hujusmodi Virtutibus, quae licet
alterum respiciant, non tamen reddunt ipsi debitum aliquod le-
gale, seu jus propriè dictum, sed morale solùm; ac proinde non
sunt *Justitia* propriè dicta.

5. Porro *Debitum legale* (quod est debitum strictè, & propriè
dictum) illud est, ad quod reddendum, & quidem quoad æquali-
tatem, quis lege astringitur. Et additur, *quoad æqualitatem*: quia
Debitum
legale, &
dum redditur, seu solvitur debitum legale, servatur *Justitia* pro-
priè dicta, ad quam inter alia requiritur æqualitas dati & accep-
ti; ita scilicet, ut si debeam centum, reddam centum, vel quid
æquivalens: & si non posset fieri talis æqualitas, hoc ipso jam
non posset esse lex de debito illo totaliter reddendo, utpote cui
nunquam posset satisfieri, sicque non interveniret debitum le-
gale. *Debitum morale* e contra dicitur illud, ad quod alteri reddend-
Debitum
morale,
um obligatur quis solùm moraliter, ac ex honestate virtutis:
quid?
id est, quod vel est altioris ordinis, & ita magnum, ut non possit
ei reddi ad æqualitatem, ac proinde solùm obligat ad satisfaci-
endum ipsi pro viribus, seu quantùm est moraliter possibile; vel
ita parvum, ut non inducat obligationem legalem & strictam,
sed moralem duntaxat, quae ex quadam honestate virtutis procedit;
prout fit in Virtutibus *Justitiae* annexis, de quibus fit

Virtutes lu-
stia anne-
xæ, quæ?

6. CONCL. II. Virtutes Justitiæ annexæ, ac veluti partes ejus potentiales, dicuntur omnes illæ, in quibus intervenit quidem aliquod debitum ad alterum, illud tamen non est legale, sed duntaxat morale: eò quòd sit (uti proximè explicatum) adeò magnum, ut non possit illi satisfieri ad æqualitatem; aut ita parvum, ut non inducat veram obligationem legalem & strictam, sed duntaxat ex quadam honestate virtutis procedentem. Prioris generis sunt Religio, Pietas, Observantia, & Obedientia, quæ est pars Observantiæ. Posterioris generis est Gracitudo, Veritas, Amicitia, Affabilitas, & si quæ sunt aliæ hujusmodi Virtutes, in quibus est solum debitum morale ad alterum. Ita communis post D. Thomam 2. 2. *quest. 80.* Nam sola illa virtus, quæ respicit debitum legale, ac jus propriè dictum alteri reddendum, censetur Justitia propriè dicta; cæteræ verò, quæ respiciunt quidem debitum alteri reddendum, sed duntaxat morale, hoc ipso deviant à ratione perfectæ Justitiæ: tamen, quia respiciunt aliquod debitum, erga proximum, censentur Virtutes Justitiæ annexæ, ac veluti partes illius potentiales, uti sunt enumeratæ. Et quidem de *Religione* jam dictum est suo loco. (a)

(a) Tract.
5. Dist. 1.
per votum.
Pietas variè
accipitur.

7. *Pietas* quandoque sumitur pro studio internæ devotio- nis, & sinceri affectus erga Deum & proximum: in quo sensu 1. Timoth. 4. dicitur: *Exerce te ipsum ad pietatem.* Et infra: *Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futura,* & alibi. Quandoque *Pietas* accipitur pro *Misericordia*, seu benigno affectu erga alios, præsertim filios nostrâ ope indigentes: quæ ratione *Pietas* passim in S. Scriptura Deo attribuitur, ut Ecclesiastici 2. *Quoniam pius, & misericors est Deus,* & alibi. In proposito tamen *Pietas* sumitur pro speciali virtute, qua debitum cultum exhibemus parentibus, tanquam vitæ & educationis nostræ post Deum authoribus.

Observan-
tia, quid?

8. *Observantia* est virtus, qua debitus cultus deferitur Superioribus, tanquam gubernationis nostræ authoribus. Sicut enim pietas colit parentes, eò quòd sint nobis post Deum auctores vitæ, atque educationis nostræ; ita *Observantia* deferat cultum Superioribus, quia sunt authores nostræ gubernationis. Ad hanc reducitur *Obedientia*, quæ, quatenus est specialis virtus, ideò aliquid facit, quia præceptum est. Et prædictæ tres virtutes, nempe *Religio*, *Pietas*, & *Observantia* respiciunt debitum adeò magnum ad alterum, ut non possit eidem satisfieri ad æqualitatem: unde versiculi illi.

Dignas

Dignas Caluibus, Genitoribus, atque Magistris,
Pro merito grates reddere nemo potest.

9. Sed occasione dictorum, Quæres incidentaliter, an inter patrem & filium, dominum & servum (id est, mancipium) possit intercedere Iustitia propriè dicta? Resp. negativè, loquendo de istis spectatis quoad jura & debita, quæ sunt inter eos quæ tales. Ita Aristoteles 5. Ethic. cap. 6. Scotus cit. dist. 46. q. 1. & alij. Ratio est: quia ad Iustitiam propriè dictam requiritur iurium alteritas, id est, iurium Distinctio: atqui hæc non habetur inter patrem & filium, inter dominum & servum quæ tales; cum filius, & servus, non sint sui juris respectu patris, ac domini; ergo. Additur tamen, loquendo de ipsis spectatis quoad jura & debita, quæ sunt inter eos quæ tales. Quod enim filius ut filius debet patri, debet ei lege Pietatis, non Iustitiæ. Si verò ipsi spectentur, ut sunt distincti homines, atque in multis rebus sui juris, ac diversa jura habentes, sic inter eos potest esse Iustitia & injuria: ut si filius sit emancipatus, vel habeat bona castrensia, aut quasi castrensia, & hæc ipsi à patre contra fas auferantur: item si dominus servum occidat, vel muret; nam in vita, membrisque conservandis, servus non subest domino, sed est sui juris.

Iustitia propriè dicta, an detur inter patrem & filium, dominum & servum?

10. Quantum attinet ad Virtutes posterioris generis, itidem Iustitiæ annexas, Gratitude est virtus, qua ijs, qui de nobis benè meriti sunt, non solum gratias agimus, sed etiam cum possumus, referimus. Eius officia sunt quinque, videlicet beneficij accepti æstimatio, ejus benigna acceptatio, gratiarum actio, grata commemoratio, & tandem repensio.

Gratitudo, quid?

Ejus officia quinque.

11. Veritas, sive Veracitas est virtus, qua nos proximis tales dictis & factis exhibemus, quales re ipsâ sumus. Huic opponitur Mendacium; estque locutio contra mentem, cum scilicet aliud loquimur exterius, aliud interius sentimus. Et dividitur communiter ratione finis, & effectus in jocosum, officiosum, & perniciosum. Mendacium jocosum est, quod fit causâ voluptatis absque alterius nocumento. Officiosum, quod fit causâ utilitatis, simulque nemini nocet: & horum utrumque est peccatum ex genere veniale. Perniciosum est, quo alicui injustè nocetur, sive alteri profit, sive non. Et hoc ex genere suo est peccatum mortale, atque gravissimè passim in S. Scriptura perstringitur; quamvis per accidens, atque ob levitatem materiæ, seu nocumenti illati, possit esse veniale.

Veritas, quid?

Mendacium triplex, jocosum, officiosum, & perniciosum.

Amicitia, &
Affabilitas,
quid?

Et quomo-
do differ-
rant?

Adulario, &

Morofitas,
quid?

12. *Amicitia* est virtus, qua aliqui mutuam apertamque inter se benevolentiam gerunt, seque invicem bonis affici volunt honestatis gratia, & non solum jucunditatis. *Affabilitas* est virtus, quæ procurat, ut conversatio nostra in communi hominum consuetudine sit grata, & talis, qualem esse decet spectatâ conditione nostrâ & eorum, quibuscum agimus, aliisque circumstantiis. Differt ab *Amicitia*, quod hæc inter notos duntaxat; *Affabilitas* verò inter quosvis, etiam ignotos, locum habeat: item, quod *Affabilitas* in sermone, & vitæ consuetudine versetur; *Amicitia* potissimum in affectu. Contra *Affabilitatem* delinquitur tum per excessum, seu nimio placendi studio, dum quis in omnibus se accommodat alijs, omnia probat, omnia laudat: & hoc, si fiat propriæ utilitatis causâ, erit *Adulatio*; si solum, ut quis placeat, is *Blandus* appellatur. Tum per defectum, eique *Morofitas*, qua quis proximo in congressibus nonnullam molestiam ac tædium affert, dum parùm curat sese accommodare, sed asper est, & pronus ad contradicendum.

QUÆSTIO II.

De divisione Justitiæ in Commutativam, & Distributivam.

Justitia di-
viditur in
Commuta-
tivam, &
Distributi-
vam.

Justitia
Commuta-
tiva, quæ?

13. **C**elebris est hæc divisio Justitiæ in commutativam & distributivam, ab Aristotele *s. Ethic. cap. 2.* assignata, & communiter recepta. Earum utraque est Justitia propriè dicta, observans debitum legale, & reddens alteri, quod suum est, ad æqualitatem, sed cum discrimine: nam una servat æqualitatem Arithmeticam, altera tantum Geometricam, prout amplius declarabitur.

14. **CONCL. I.** *Justitia commutativa* dicitur illa, quæ versatur in commutationibus rerum, pactis, & contractibus faciendis. Echætunc observatur, quando fit commutatio rerum secundum æqualitatem dati & accepti: id est, considerando solum valorem rerum sine ullo respectu ad personas; ut videlicet tanti valeat, moraliter saltem, res reddenda, quanti valet accepta, qualescunquetandem sint personæ, siue nobiles, siue ignobiles. Sic fit, quando quis debet alteri centum, & ipsi reddit centum, vel aliquid illis centum æquivalens. Idem accidit in rerum ven-